

schijning in de recensie-kolom van ons blad besproken. Het nieuwe kerstboek, dat deze dagen van de pers kwam, is het vijfde, een lustrumnummer dus van de serie. Het wordt wel niet als zodanig aangekondigd en is slechts aan zijn feestgewaad, witten band met goudstempel, als jubileumuitgave te herkennen, maar als vijfde vertegenwoordiger van het genre is het toch een lustrumboek en we vinden dan ook in dit feit gereede aanleiding om te voldoen aan het verzoek, aan dit kerstboek als uitgave eens afzonderlijk de aandacht te wijden. En dus stellen we in dit artikel de vraag, welke dan de betekenis is van deze uitgave in 'algemeen.

Ter beantwoording van die vraag wijzen we in de eerste plaats op het feit, dat dit kerstboek een christelijk kerstboek is. Het „kerstboek“ behoort tot de actualiteiten van onze tijd in steeds grooter aantal en in voortdurend rijker uitvoering verschijnen de kerstboeken aan de boekmarkt. Maar in den regel hebben ze geen ander karakter, dan de „kerstgeschenken“, die naar buitenlandsch voorbeeld, ter gelegenheid van het kerstfeest gegeven worden, d.w.z. met het kerstfeest als zodanig hebben ze vrijwel niets dan den naam gemeen. Het zijn meerendeels keurig verzorgde verzamelingen in boekvorm van korte verhalen, gedichten, schilderstuk-reproducties, panteekeningen, beschouwende artikelen, proeven van fotokunst, die „elk wat wils“ bieden en voor jong en oud interessant zijn. Een kerst-sproke, een kerstboomteekening, enkele sneeuw-impressies vormen dan in den regel de verbinding met de gelegenheid van den tijd. Veelmeer dan een bepaald kerstboek wordt deze uitgave een soort van periodiek, die dan ook meer en meer den naam van „Winterboek“ gaat krijgen, bedoeld dus als een bron van ontspanning van vrijetijd (want ook raadsels, puzzles e.d. gaan tot zijn inhoud behoren) voor de lange winter-avonden.

In zijn samenstelling nu draagt ook Callenbach's kerstboek dat karakter van den tijd en daarin is en blijft het actueel. Maar — en daarin onderscheidt het zich van de steeds meer vervakkende winterboeken — het bewaart de relatie met het kerstfeest en in zijn inhoud en in zijn stemming. Elk deel begint met een bijdrage, die den naam van kerstmeditatie verdient. Men herinnert zich ongetwijfeld de artikelen „De Aanschuwing“ (door Dr. K. Schilder), „De Wijzen uit het Oosten“ (door Dr. den Hertog), „Heengaan in vrede“ (door Dr. K. Dijk), „Het lied der Engelen“ (door Dr. H. Jansen) in de vier vorige kerstboeken, en ook dit lustrumdeel vangt met een zodanig stuk aan: „De Vlucht naar Egypte“ door Dr. J. R. Callenbach. En dan zijn er voorts in elke proeve afbeeldingen van de kerstgeschiedenis naar oude meesters, kerstverzen en kerstverhalen, in één woord: dit kerstboek wordt werkelijk door kerststemming gedragen.

Dit nu is het wat allereerst opmerking verdient. Waar in vele gevallen de naam „kerstboek“ niet veel meer is dan een klank zonder inhoud, staat hier de gedachte aan het kerstfeest voorop. En dan brengt het in zijn meditaties, platen, verzen, liederen de ziel van den lezer waarlijk bij het wonder van den kersttag, in zijn rijke en diepe betekenis.

Intusschen, dit kerstboek is wat zijn samenstelling betreft, ook een kerstboek naar den modernen stijl; het bevat ook andere dan kerstverhalen en geeft ook andere, dan kerstpoëzie: schetsen, novellen, natuur-

dichtjes, impressiestukjes e.d. Maar dan zijn toch al die verhalen christelijke verhalen en is al de poëzie christelijke poëzie. De geest, de sfeer van dit boek is christelijk, in elk van zijn vijf vertegenwoordigers.

Zoo is dan Callenbach's kerstboek een christelijk kerstboek, dat is, beide elementen die in deze qualificatie liggen opgesloten, doet het tot hun volle recht komen. En gezien dit feit, dat we met dankbaarheid constateeren, behoeft het wel geen nadrukkelijk betoog, dat daarin de eerste en voornaamste factor van zijn betekenis ligt.

Maar er is meer. Callenbach's kerstboek heeft ook waarde voor de christelijke literatuur.

Immers, de samensteller, die elk der deelen redigeerde, de heer P. J. Bisseuw, heeft er steeds naar gestreefd, het beste te geven wat hij vinden kon en legde zich van meet aan er op toe, onze christelijke Schrijvers en Schrijfsters van naam bij dit kerstboek te interesseren. Als men de rij nagaat van hen, die in een of meer der vijf deelen bijdragen leverden, ziet men, dat inderdaad vrijwel geheel de kring van christelijke auteurs en dichters is gemobiliseerd. Men vindt zoowel de namen der ouderen: G. Schrijver, Joh. Breevoort, J. L. F. de Liefde, L. Penning, S. Ulfers, als die van de jongeren: Gera Kraan-v. d. Burg, Joh. P. Ruys, Q. A. de Ridder, Mevr. Sevenness-Thommen, en naast dezen staan velen, die niet tot deze beide uiterste groepen behooren, maar wel de verschillende perioden van onze christelijke kunst vertegenwoordigen: Wilma, P. Keuning, L. E. Ignatia Lubeley, Mevr. Hoogstraten-Schoch, Mevr. Westerbrink-Wirtz, Mevr. Kuyper-van Oordt, W. G. v. d. Hulst, K. Lantermans, Dr. H. J. Heynes, Dr. A. K. Struatsma.

We geven met opzet deze namen-opstelling, om te doen zien, dat dit kerstboek waarlijk het werk is van de besten onder de christelijke Schrijvers en dat het dus, in zijn vijf deelen, een werk is, dat waarde heeft voor de christelijke literatuur. Want ook ten aanzien van de poëzie-bijdragen zien we hetzelfde beeld: er zijn verzen van Wapenaar, een der ouderen, maar ook van Ten Kate, Laura Olivier en J. H. de Groot, de allerjongsten.

Dit nu te constateeren is in de tweede plaats antwoord op de vraag, die we aan het begin van dit artikel stelden. Callenbach's kerstboek is metterdaad een soort „magazine“ der christelijke literaire kunst.

Tegelijk is het daarmee een fonds, waaruit de christelijke kunst wordt verrijkt. Want, als we den inhoud aan novellen en schetsen nagaan, zien we meer dan één bijdrage, die of de kern is van een later verschenen roman, of met andere vereenigd, deel is van een nienwen bundel, die een Auteur heeft gegeven. Ten voorbeeld wijzen we op de schets „Knotwilgen“ van Mevr. Gera Kraan-v. d. Burg (Kerstboek 1926), die het begin is van den lateren roman van dezen titel, en op de drie bijdragen van Dr. Heynes „Paardeloomen“ (1926), „Het verdriet van Opa van vaderskant“ (1927) en „De Hond“ (1928), die samengevoegd zijn in den pas-verschenen bundel „De Noord-Hollandsche wief“.

Ten slotte heeft ook dat wat geheel behoort tot het karakter van het kerstboek in den algemeenen zin zijn betekenis: de bijdragen over plastische kunst, de illustraties, de schilderstuk-reproducties. Want, zorgvuldig gekozen en veelal proeven van gewijde schilders-

kunst, kunnen ze het aesthetisch gevoel verheffen en den volksmaak veredelen. Als sprekende voorbeelden wijzen we op de verschillende bijdragen van Huis („De Hollandsche molen en de Hollandsche schilder-kunst“, „Het winterlandschap en de Schilderkunst“, „Landschapskunst“, „Het Portret en de Schilderkunst“) en op de serie pracht-platen bij het artikel „De Henderszahn“ uit het kerstboek 1928. In dit opzicht heeft elk van de vijf deelen zijn eigen verdiensten.

Vatten we nu onze beschouwing over Callenbach's kerstboek samen in één antwoord op de gestelde vraag dan zeggen we, dat het voor onzen christelijken kring in meer dan één opzicht waarde en betekenis heeft en een der beste bijdragen is tot de lectuurvoorziening van het christelijk lezerspubliek. Wie de vijf deelen bezit, heeft een schat van goede, bouwende, christelijke lectuur, christelijke literatuur ook, die een fonds is voor heel het gezin om er voortdurend van te profiteren.

We schreven dit artikel naar aanleiding van den vijfden, den lustrumbundel van dit kerstboek.

Als nieuwste deel van de serie vraagt dit nog even onze bijzondere aandacht.

Verscheidene van zijn bijdragen hebben we in het voorgaande reeds genoemd. We voegen daaraan nog toe de vermelding van de goede schetsen „Kribbe en Kruis“ door Willem Evers, „De Wolkenwagen“ door Joh. P. Ruys, „Die dag“, door M. A. M. Reunes-Boldingh, naast verhalen van L. E. W. G. v. d. Hulst, Ignatia Lubeley, Hendrika Kuyper-van Oordt, welke aan die van vorige bundels volkomen gelijkwaardig zijn. En we wijzen op een geheel nieuw soort artikel, „'s Winters buiten“ van Dr. A. L. Boer met foto's van J. E. Strybos, dat ligt in de lijn van de interessante moderne natuurboeken als „De Roep der Velden“, „Zou op de golven“, e.d.

Dus is ook dit vijfde deel een waardig vervolg van de serie en een beloften-rijke inzet van een nieuwen cyclus van vijf, die op het met zooveel succes betreden spoor ongetwijfeld zal volgen. Uitgever en verzamelaar komt voor dit belangrijke, nuttige, actueele werk den dank toe van heel onzen christelijken kring.

C. T.

STEMMEN UIT ONZE KERKEN.

(Buiten verantwoordelijkheid van de Redactie).

Onze houding tegenover de Hervormde en andere Kerken.

Het kloek getuigenis van de Geref. Kerk van Amsterdam tot de Herv. Kerk aldaar gericht als antwoord op haar uitnodiging tot bijwoning van 't 350-jarig herdenkingsfeest der Reformatie, geeft gereede aanleiding om ons eens rekenschap te geven van onze houding ten der Hervormde en evenzoo t.o. der andere kerken, zoo in als buiten ons land.

Noodig is dit niet 't minst met het oog op de onkerkelijke stroomingen en 'kerkelijk indifferentisme, dat al sterker wordt, in ons Vaderland en daarbuiten, en dat zich ook hier en daar zelfs, in onze Gereformeerde kringen, doet gevoelen tot onze diepe droefheid.

De oorzaken zijn o.i. gelegen: 1e. in de ongefundeerdeheid van 't jongere geslacht in de Heilige Schrift, 2e. in de gescheurdheid van de Kerk van Christus, 3e. in de onkunde van dat jongere geslacht met betrekking tot de

dacht: „Daar is de woorden-goochelaar, die zijn droom niet dragen kon, de verrader die mijn droom vernooit heeft. En nu blijft ik alleen, — ik, — alleen...“ Hij berispt 't in zich, onverschillig voor zijn eigen pijn, onverschillig omsloot hem overal, als had hij nooit weer zijn armen kunnen uitstrekken. Ja, het had zoo schoon kunnen worden. Maar alles was niks, het leven was nutteloos...“

Dit kunnen wij meeleven, nietwaar? Hier wordt den feiten geen geweld aangedaan, hier wordt gehandhaafd de historiciteit van Jezus' persoon.

Nu moet ge dit alles ook zien in verband met den tijd, waarin dit werk verscheen (begin van onze eeuw) en de bodem, waarop het ontstond en het volk, tot hetwelk 't zich wendde. K. Schilder maakt in dit verband een vergelijking met Goethe, die dan niet in het nadeel van Vermeulen uitvalt. „Immers, de toon van Goethe is zonder oerbied: Vermeulen echter schroomt, en ontschoot de voeten, niet omdat hij bij den Jood is, doch omdat Christus overal is, waar de Jood wandelt. Goethe laat de historische werkelijkheid, ook van den Christus, geheel en al los; hij noemt den schoenmaker van Jeruzalem een Herenhuuter en laat den Vader roepen tot den Zoon, die eerst na herhaalden oproep verschijnt, en zijn tocht over de aarde begint, om eens te zien, hoe het daar verloopt: is sedert Golgotha: Goethe heeft meer de bedoeling de christenen te bekelen, dan den Christus te doen schitteren. Maar Vermeulen heeft de groetheid van den Christus willen zien, en verliest den historischen achtergrond der verschijning van Christus' geen oogenblik uit het oog. Men kan Vermeulen, al zegt hij het zelf, wel toestemmen, dat ook zijn Wandelende Jood een bewijs is, „hoe de „geest“ in de Vlaamsche letteren veld heeft gewonnen““

In verband mede met de groote bekendheid, die hij onder ons verkrijgt, wil ik toch ook niet nalaten te vermelden de naam van Felix Timmermans, al zal dan verder de zoo geheel-eigenaardig Vlaamsche Katholieke literatuur, naar onzen opzet, hier onbesproken blijven. In 't bijzonder wil ik dan verwijzen naar Timmermans' overbekend werkje: „Het Kindeken Jezus in Vlaanderen“, dat van den schrijver deze woorden meekreeg op het titelblad: „In de kader en de land-schappen van ons schoone en goed Vlaanderen, heb ik mij het Goddelijke verhaal van het Kindeken Jezus, zijne zoete moeder en zijn goeden voedstervader ver-

worsteling of
Hoezen, spec
Doed 't es
werkte uitert
Wat al ges
ware kerk?
En wat zijn
Rome maa
niet-principien
makende ker
Na de Reb
and op dien
zaligmakende
eengedeen ui
kerk als een
hierarchy ve
er in de Roo
gevonden, al
Ook in o
evengens al
spreken: De
therv, en Ro
Alweer oer-P
En de Li
„sekte“, Jay
ons land, t
onze Geref.
eengedeen ze
en dan „ma
„dat buitenh
Precies zo
heerren: De
de Chr. Ger
uit. En de r
Toch heid
gevoeld, dat
Gods worden
bij alle geb
en deformati
om zich te
op te kom
zigtend de
belijdenissch
in de prakti
wij dan al
kerken“ bra
heid al zoo.
Christus nu
vrij welke
zoo machtig
nemen? Ki
en niet met
werkelijk be
in vier mie
Die overn
leid tot d
kerk. Wij
wij bedijden
Geis, onzer
den en op
de Schrijver
De cons
gevoeld. Wi
van zelf uit
Zoo zijn de
't mystieke l
los, verwij
dus de vol
vergeving d
atenverdiem
heid in geb
En loch
een geword
is een ande

beeld, en n
eerd“. Hier
van razen l
tomard, a
En Timmer
heid, een o
maakt, als
voortbij, en
verre. Men
minderlijk
deering mo
de Zuidelij
spreken, di
lanie oproe
toon er o
tenslotte di
Ter kenne
stuk „Ker
maken voor
zijn bij
volgende: t
„Als hij
in hunne k
als het lant
kniel, in lo
weende op
lingske dat
Het zonk
lach hong
wiel, toom
moederlijke
belde in de
„O Jozef!
drink in he
waarin God
waarlings G
de hemel z
waaraan de
laten rijp w
en als mens
zoo uit een
uit zijne l
de heide los
zaligheden
genade““
Karakteris
uit het hee

POPULAIR-WETENSCHAPPELIJKE SCHETSEN

Iets over het beeld van Jezus in de moderne literatuur.

door

W. M. LE COINTRE.

XI.

Wij willen ons dan nu wenden tot het gebied van de schoone letteren in engeren zin. In aansluiting aan het laatste behandelde en ter voorbereiding van wat wij hierna het eerst willen ter sprake brengen, meenen wij thans het best te kunnen onderbrengen een werk, als „De wandelende Jood“ door August Vermeulen.¹⁾ Het gaat daarin natuurlijk om de Ahasverus-legende en de bewerking daarvan, die wij nu laten voor wat ze is. Maar daarbij is dit het merkwaardige: de schrijver heeft gevoeld, dat hij daarvan eenvoudig niet handelen kon, zonder het volle licht te laten vallen op de afbeheerschende figuur van Jezus. Het eerste hoofdstuk heeft dan ook tot titel: Ahasverus en de Nazarener, en daarin wordt de heerlijkheid van den Christus, o met weinig woorden tenstote, maar toch zeer indringend, voelbaar gemaakt. Ziet hier, hoe beschreven wordt de eerste blik, die de wantrouwige Ahasverus slaat op Jezus, van wien hij al zoo veel had gehoord:

„Hij zag hem, — hij zag die groot-ernstige verschijning, met het lange gezicht, den ietwat bitteren mondoplooi, en de oogen vol liefde. En plots zweeg alles in hem, hij luisterde gespannen, en de stem drong in zijn hart. 't was of een machtige hand zich op hem had gelegd.“

Ja, daar stond een man! en zijn woord kwam op Ahasverus af als eenvoudige bloote waarheid. Ja maar, ja maar, „laet ons eens kijken...“ En Ahasverus strubbelde tegen, want veel begreep hij niet zooals hij 't gewild had, maar een ding had hij toch seffens beet: dat de boel ondersteboven zou gekeerd worden: van den grooten Tempel, die daarginds als een geweld van wit en goud in den hemel opkroepde, zou geen steen op den anderen steen gelaten worden... „Meent niet dat ik gekomen ben om vrede te brengen op de aarde: ik ben niet gekomen om vrede te brengen, maar het zwaard“. En Jezus' blik viel op Ahasverus, die zwijgend hem bezig met ineen, hij wist niet waarom, als een dol gejuke in de verkropte keel.“